

Masarykova univerzita v Brně
Ekonomicko-správní fakulta

Pracovní trh Španělska, srovnání s ČR

seminární práce

Pracovní trh a politika zaměstnanosti

Robert Scigiel
Brno, listopad 2004

OBSAH

Obsah.....	2
1. Úvod.....	3
2. Španělsko - základní demografické a ekonomické údaje.....	4
3. Španělsko – nezaměstnanost a vývoj.....	5
4. Pracovní trh – španělské charakteristiky.....	8
5. Závěr.....	14
6. Prameny.....	15

1. ÚVOD

Pro svoji seminární práci jsem si vybral téma srovnání našeho pracovního trhu s pracovním trhem a vývojem pracovního trhu ve Španělsku. V první řadě jsem se ve své práci chtěl zabývat zahraničním tématem v rámci nabídky tématu Pracovní trhy ve vybrané evropské zemi. Mám za to, že problémy, kterými náš pracovní trh prochází, nejsou v evropských poměrech alespoň ve svých hrubých poměrech žádnou novinkou, naopak naše výchozí situace i stávající stav je oproti mnoha naším kolegům z EU poměrně příznivé. Jakým způsobem se daří bojovat s nezaměstnaností ve Španělsku se pokusím nastínit ve své práci.

Pokud v naší zemi dle průzkumu Eurobarometr (CVVM, prosinec 2004) 46% obyvatel znepokojuje naše nezaměstnanost, nejsem si jist, jaký by byl výsledek v post-frankovském Španělsku s nezaměstnaností přes 25% nebo v stávajícím Polsku s 18% nezaměstnaností a regiony, kde . Španělsko ovšem od devadesátých let silně na poli zaměstnanosti zabodovalo a dosáhlo úspěchu, který je v dnešních podmínkách záviděníhodný v mnoha směrech, byť jeho výchozí stav byl v podmínkách roku 2004 zoufalý a dnes dosahuje „pouze“ evropského průměru. O tom, že ale i zde vše není zcela tak pozitivní se zmíním dále.

2. Španělsko - základní demografické a ekonomické údaje

Se svojí rozlohou přes 500 tis. km² a počtem obyvatel dosahujícím 40,2 milionu je Španělsko oproti České republice výrazně větší zemí a též její ekonomický profil se od českého výrazně odlišuje.

Od roku 1986, kdy země vstoupila do EU zažila nebývalý rozvoj, který trvá víceméně dodnes, byť již s mnohem menší dynamikou. Celá devadesátá léta dosahuje země ekonomický růst, který výrazně snižuje její počáteční zaostávání za ostatními staršími členy EU.

V roce 1990 dosahovalo Španělsko pouze 75% úrovně HDP na obyvatele ve srovnání s průměrem zbylých členů. V roce 1995 již to bylo 87,5% a v roce 2004 výše 97,3%. Ekonomický růst dosahoval po celá devadesátá léta výšek, která jsou známá i z naší země, tedy nikoliv irské či estonské veličiny, ale maximálně 4,4% v roce 2000 či 4,3% v roce 1998. Slabší léta, ke kterým patří i letošní, vykazují 2,1%. Česká republika vstoupila do EU na úrovni 71,1% evropské pětadvacítky a její hodnota růstu za poslední léta osciluje okolo hodnot známých ze Španělska, např. 4,2% v r.1996 nebo 3,9% v r.2000. Cílem těchto dat není podat hlubší ekonomický přehled o srovnávaných zemích, ale naznačit mnohé podobnosti ve výchozí situaci (ekonomické úrovni při vstupu do EU), úrovni vůči ostatním členům EU i dynamice růstu. Hrubý domácí produkt dle parity kupní síly na obyvatele byl v roce 2002 v ČR 6.815 USD, zatímco ve Španělsku 16.032 USD (dle ČSÚ).

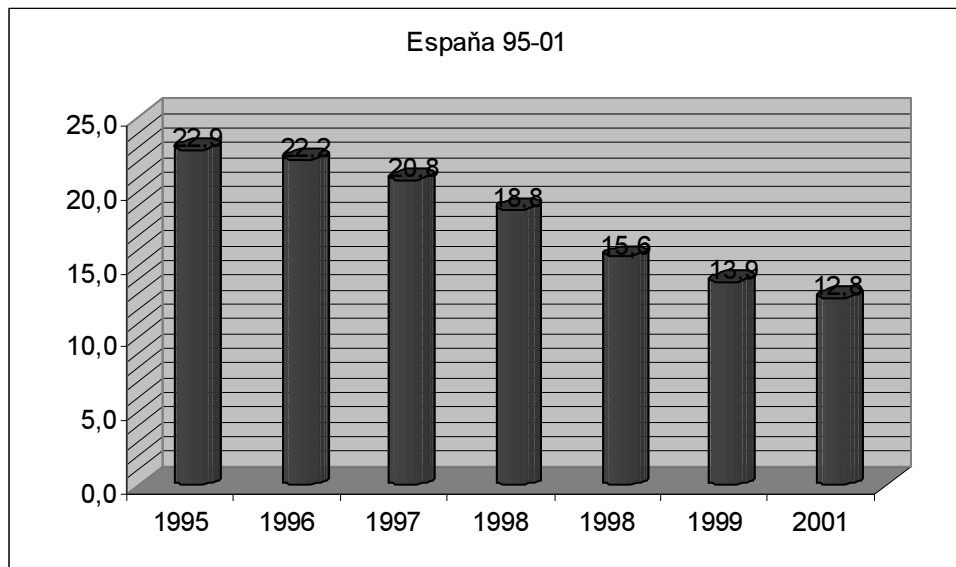
Z výše uvedeného je zřejmé, že ČR vstupuje do EU s podobnými základními údaji o své výkonnosti a v některých ohledech se může na příkladu Španělska poučit. Historicky nás může jen mrzet zkušenost komunistických let, jelikož Španělsko vždy patřilo k těm zaostalejším evropským zemím a v r.1979 (konec Frankovy diktatury) byl HDP na obyvatele na úrovni Iráku s obrovským procentem pracujících

v zemědělství (Newsweek, 26.1.2004). Před čtyřiceti lety vydělával průměrný španělský dělník 445 USD ročně, méně než jeho kolega v Mexiku. Dnes hrdě tvrdí deník El Mundo, že španělský pokrok lze přirovnat k růstu Německa a Francie po druhé světové válce.

3. Španělsko – nezaměstnanost a vývoj

V čem byla ovšem situace Španělska mnohem horší než česká, je nezaměstnanost. V roce 1986 dosahovala 24,5%, byť dle harmonizovaných pravidel EU to bylo jen 18% (v ČR tato harmonizace přinesla papírové snížení nezaměstnanosti z 9,9% na 8,9%, 11/2004, ČSÚ). Až do poloviny devadesátých let se nedařilo s tímto obrovským břemenem fakticky pohnout a Španělsku patřil smutný rekord v celé Evropské unii. Obrat přišel až v druhé polovině devadesátých let, kdy do opozice odešli do té doby vládnoucí socialisté a vlády se chopila vláda premiéra José Marii Aznara (5.květen 1996). Tento premiér vydržel u kormidla až do neslavně proslulého černého dubna 2004, kdy byl také díky teroristickým útokům odsunut voliči se svojí Partido Popular do opozice.

Co se u Aznara nedá popřít, jsou úspěchy na ekonomickém kolbišti, které přinesly Španělsku výrazné snížení nezaměstnanosti. V roce 1995 to bylo 22,9%. V roce 2001 již jen 12,8% a poslední data k 30.11. 2004 hovoří o 10,5% (možné je setkat se s odlišnými čísly způsobenými jinou metodikou Eurostatu, kdy se nezaměstnanost dle harmonizovaných pravidel pohybovala do roku 1996 na úrovni cca.17-18%). Zdá se, že hranice 10% je pro Španělsko zakletá a bude mít za stávající ekonomické konstelace velký problém tuto metu pokořit, tím spíše, že mnohé problémy trhu práce přetrvávají. Vývoj percentuelní nezaměstnanosti od roku 1995 do r.2001 ukazuje následující graf:

José Maria Aznar se ve své ekonomické reformě zaměřil spíše na rozvoj ekonomiky, privatizaci, liberální ekonomické prostředí a sociální stát zděděný po svém předchůdci Gonzálezovi zanechal poměrně nedotčen, včetně velice spoutaného pracovního trhu. Díky ekonomickému růstu se mu podařilo snížit výdaje státu z 48% na 40% HDP (2001) a provedl dvojí snížení daní.

Hybatelem růstu a velkým zaměstnavatelem se stal stavební průmysl, kromě tradičních odvětví jako je enormně významný turistický ruch, který též prožíval boom a výraznou měrou přispívá k tvorbě nových pracovních míst. Jen Barcelonu navštíví ročně 20 milionů turistů, a pětkrát více než v r.1992 jich tam přenocuje. Obrovské stavební projekty jak z oblasti dopravní infrastruktury, tak bydlení, udělaly ze Španělska největší evropské staveniště (r.1999, 7,43% podíl na HDP, 2 miliony pracovních sil, 11% EA, vs.ČR 9,3%). Známé se stalo provázání stavebních podnikatelů na politickou elitu a jejich výrazná a hluboká „spolupráce“. Příkladem je největší městský projekt renovace znečištěných nevyužitých na výstavní komplex (o rozloze 20 náměstí Nebeského klidu v Pekingu) za 3 miliardy Eur v Barceloně, jen zde vzniklo přes 5.000 nových pracovních míst. Zajímavou informací přitom je, že na vliv nezaměstnanosti neměla od sedmdesátých let vliv výrazná podnikavost Španělů, kdy soukromě v této zemi podniká v poměru k aktivnímu obyvatelstvu stabilně více než v USA, nemluvě o jiných zemích EU. Soukromě podniká až 13% ekonomicky aktivních obyvatel, oproti cca.10,5% v USA či 8,5% v SRN (1998). Stejně množství

podnikatelů mají i jiné středomořské státy a bohužel, jejich počet nemá na výši HDP a nezaměstnanost příliš vliv, zejména kvůli malé síle těchto subjektů a jejich až rodinný charakter, 55% takovýchto podnikatelských subjektů mělo v roce 1998 jen jednoho zaměstnance (z celkové počtu 2,7 milionu). Přesto lze charakterizovat Španělsko jako tzv. mikro-zemi, kde největší podíl na zaměstnanosti stále mají mikrofirmy s 1-9 zaměstnanci. V sektoru obchodu, ubytování a stravování je podíl mikrofirem skoro 50% (1998).

Dle Španělské konfederace zaměstnavatelských organizací (CEOE), je již v některých sektorech ekonomiky cítit nedostatek pracovních sil (39% firem považovalo nedostatek kvalifikovaných sil jako zásadní problém jejich rozvoje), především za vlády Aznara bylo vytvořeno přes 4,5 milionu pracovních míst. Takový pohyb na pracovním trhu v Evropě je bezprecedentní. V roce 2003 polovina všech pracovních míst nově vytvořených v EU připadla právě na Španělsko, za posledních osm let celé třetina v EU. Propad nezaměstnanosti by byl ještě výraznější, kdyby na trh nevstoupily populačně silné ročníky. Jen v letech 1986-1990 vstoupilo na trh 1,1 milionu nových mladých pracovních sil. Velký důraz byl kladen na kvalitní vzdělání a jazykovou výbavu nových pracovníků, například 90% španělských firem má dnes již výkonné pracovníky schopné jednat v nějakém světovém jazyce kromě mateřského, oproti 70% srovnatelným v EU (2003). V rozporu s tímto údajem Int.Business Survey 2003 je údaj OECD z roku 1998, kdy pouze třetina vedoucích pracovníků firem má dokončené středoškolské vzdělání.

Mnoho těchto čísel nemá ovšem tak kvalitní pozadí, jak by se mohlo zdát. Třetina zaměstnaných má pouze smlouvu na dobu určitou, zatímco v ČR je to výrazná menšina, okolo 10%. Velká část pracovních pozic šla na úkor méně náročných oborů, jako například zmiňované stavebnictví či turistický ruch, kde méně odhodlané španělské nezaměstnané rychle na nižších pozicích nahradily stovky tisíc imigrantů ze zahraničí (v ČR je legálně cca. 250 tisíc cizinců především za účelem podnikání a zaměstnání, ale procentuálně jsme na tom podobně, cca. 2,2% obyvatelstva). Zaměstnavatelé se snaží o co největší poměr takovýchto pracovních vztahů nebo dokonce o pracovní poměry na kratší úvazek, aby obešly velice striktní

pracovněprávní ustanovení, která silně omezují jejich možnosti volně ukončovat pracovní vztah, až fakticky znemožňují zaměstnávat dle standardních pracovních smluv nové síly. Španělské pracovněprávní předpisy jsou materiálem o 600 stranách. Nicméně ve srovnání s EU španělské firmy v menším rozsahu považují regulace a byrokracii za faktor omezující jejich rozvoj (E-26%, EU-38%, 2003, dle Int.Business Survey 2003). Španělské firmy tedy zřejmě dospěly do stádia, kdy jejich preferovanou volbou je jiný než standardní pracovněprávní vztah, zejména ty malé (viz. výše) volí výhradně smlouvy na dobu určitou, aby se vyhnuly vysokým odstupným. Dle OECD patřil v roce 1998 španělský pracovní trh k nejvíce svázaným ze všech členských zemí.

Některé regiony, jako například jižní přístav Cádiz, trpí výraznou nezaměstnaností nad celostátním průměrem, u mladých lidí a absolventů je to v tomto městě až 45%. Až 17,6% domácností pak v této souvislosti žije na hranici státem uznané chudoby. Oproti České republice ovšem nedosahuje míra dlouhodobé nezaměstnanosti takové míry, zatímco u nás je z počtu nezaměstnaných v evidenci více jak rok 51% osob (2q/2004), ve Španělsku je to jen 33,4% ve stejném období (EU cca.45%, USA pouze 11%!!!). Přitom španělská skupina nezaměstnaných má kromě více vzdělaných vrstev velice malou mobilitu a není navyklá migraci do oblastí s nadprůměrnou zaměstnaností, jako je Madrid, Katalánsko či Baleáry, kam fakticky drtivá většina migrace směřuje (Mauro, Spilimbergo: How do the unskilled respond to the regional shocks? Int.monetary fund, 1998).

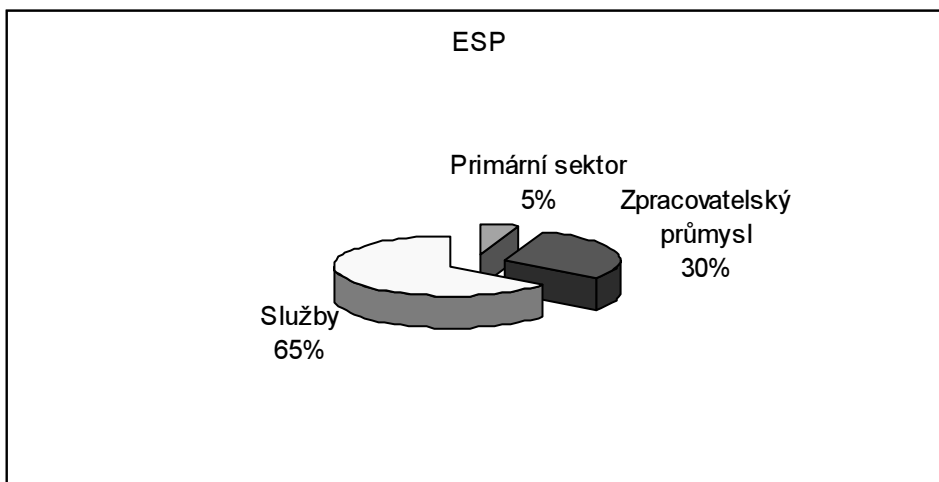
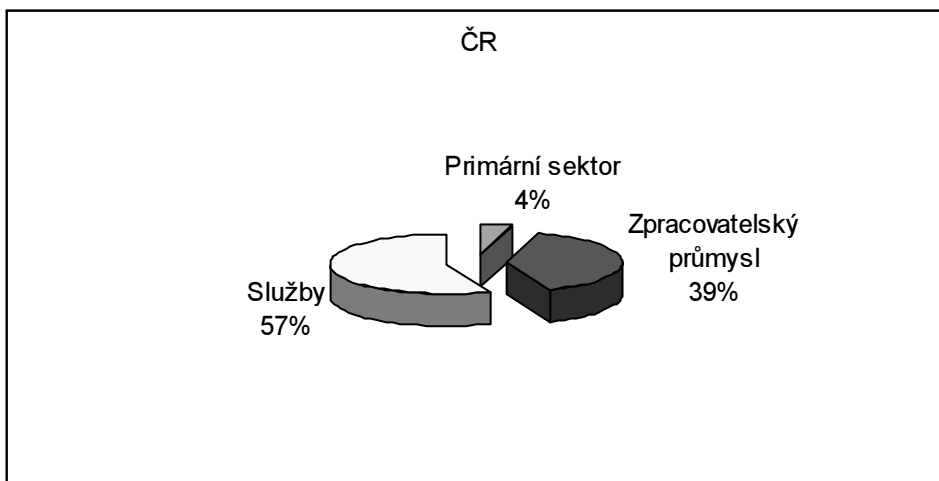
4. Pracovní trh – španělské charakteristiky

Jak již bylo uvedeno, ačkoliv se naskýtá mnoho podobností naší země se Španělskem, zejména co se vstupní úrovně do EU týká, je struktura trhu práce v této jižanské zemi jiná.

Celkově je v 3q/2004 ve Španělsku aktivních 19.271.000 obyvatel, z čehož je 17.240.400 obyvatel zaměstnaných (žen cca. 6,7 milionu versus 10,2 milionu muži,

nejméně žen v celé EU, pouze 34% vs. 50% ČR) a 2.030.600 nezaměstnaných. Míra nezaměstnanosti tak dosahuje 10,53% aktivního populace. Ekonomicky aktivních obyvatel je v zemi 56%. Nejvíce jich je na Baleárech (63%), nejméně v samosprávném celku Zamora, pouze 42%.

Zaměstnání dle sektoru ekonomiky:

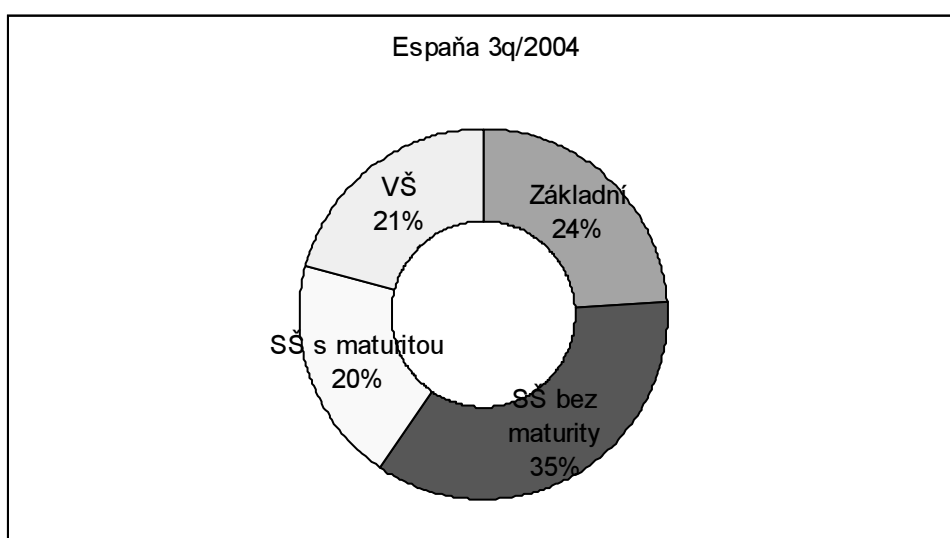
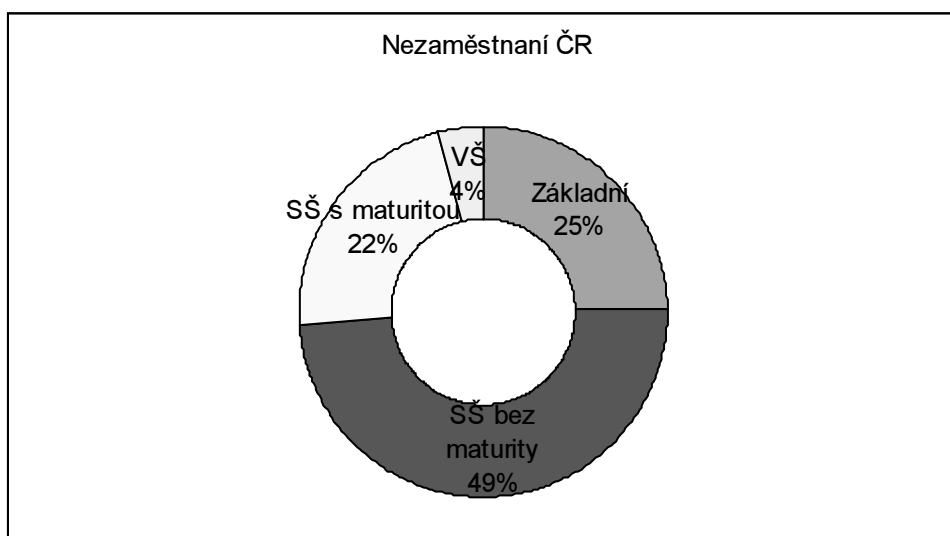

Evidentní je výrazný podíl služeb ve srovnání s naším podílem této sféry na zaměstnanosti, naopak výrazný podíl českého průmyslu je zase našim specifikem. Ač agrární velmoc, pouze 5% Španělů je zaměstnáno v primární sféře, což považuji za ohromný úspěch vzhledem k tradicím a historicko ekonomickému pozadí.

Nejvíce ekonomicky aktivních obyvatel má region s nejvyšší nezaměstnaností, tedy Andaluzie (3.2 mil., z toho 561 tisíc nezaměstnaných), nejméně africká enkláva Ceuta (28 tisíc vs. 2 tisíce).

Míra nezaměstnanosti se regionálně výrazně liší, provincie Andaluzie a Extremadura mají míru nezaměstnanosti 17%, resp. 16%, v regionech jako je Cádiz či Cordoba je nezaměstnanost přes 22%. V Andaluzii žije více jak čtvrtina španělských nezaměstnaných. Oproti tomu Madrid (6,2%), Arragona (např. město Zaragoza, 4,2%), Baleáry (6,5%) a Navarra (4,5%) mají nezaměstnanost nejnižší. Srovnání s ČR vyznívá jasně, i ve Španělsku jsou regiony vychýlené do extrémů, vzhledem k výše uvedenému máme společné i problémy s migrací pracovních sil. Nabízí se zajímavá komparace mezi našimi extrémy jako je Most (fakticky je na stejné úrovni jak město Cádiz co se týče výše nezaměstnanosti) a třeba Prahu (Madrid). Madrid má ovšem výrazně vyšší nezaměstnanost než Praha a i strukturální složení a pozadí nezaměstnanosti v odlehlých málo rozvinutých španělských agro regionech je jiné než v silně průmyslově hornickém Mostě či Karviné. Výrazně vyšší je nezaměstnanost žen, která dosahuje přes 14%, zatímco mužů pouze 7,87% (v absolutních číslech je to 1,137 milionu žen nezaměstnaných vs. 894 tis. mužů). I v ČR je ovšem více nezaměstnaných žen, 222 tisíc vs. 198 tisíc. Nejhorší Most se svojí nezaměstnaností 23% (9/2004) má 2,5 větší nezaměstnanost, než je celostátní průměr, a Cádiz je na tom velice podobně, s přibližně 2,2 násobkem průměru.

Vzdělanostní struktura nezaměstnaných v 3q/2004 ve srovnávaných zemích je následující:

Při pohledu na grafické znázornění je zřejmý výrazný podíl vysokoškolsky vzdělaných na celkovém počtu nezaměstnaných. Zatímco v ČR dosahuje hodnota 4%, ve Španělsku je to 21% (!) , v celkovém vyjádření přes 650 tisíc VŠ nezaměstnaných. Z dalších čísel bych dovedl následující: jednak ve Španělsku není VŠ vzdělání již tak vzácným statkem jako u nás. Za druhé výrazný podíl zřejmě tvoří terciální vzdělání nižšího stupně, obdoba našeho bakalářského programu, a to především v oblasti společenských věd a obchodního vzdělání, které tvoří přes 1/3 počtu VŠ nezaměstnaných (absolutní číslo 136 tisíc, z toho 93 tisíc žen!), dále pak administrativa (73% z 89 tisíc celkově jsou opět ženy). V celém Španělsku je oproti tomu pouze 2.000 nezaměstnaných s doktorským vzděláním, tentokrát z většiny

mužů. Španělská statistika počítá i s analfabety, které jsem zařadil do skupiny osob se základním vzděláním, takovýchto je celkově skoro 17 tisíc. Nejméně ohroženou skupinou jsou veterináři, kterých je evidováno pouze 300, a dále matematici a statistici s 1.000 osob.

Zajímavé jsou i další otázky týkající se odměny za práci, minimální mzdy, průměrné mzdy a životního minima. Minimální mzda, která v ČR dosahuje 6700 Kč (hodinově 39,6 Kč) je výrazně nižší než stanovená minimální mzda španělská ve výši 573 eur (cca. 18900 Kč). Za tuto mzdu pracuje v ČR dle Eurostatu 1,7% zaměstnanců, zatímco ve Španělsku je to jen 0,8% (což je výrazný pokles oproti roku 1998, kdy to bylo 2,6%). Pro srovnání – v Nizozemí je minimální mzda na úrovni 1.200 Eur.

Průměrný výdělek ve Španělsku byl v roce 2002 19.802,- Eur na osobu a rok, tedy 1650,- Eur měsíčně. Muži vydělali v průměru 22.169,- Eur (1847,- Eur měsíčně, tedy trojnásobek minimální mzdy), zatímco ženy pouze 71,1% toho, co muži (15.767,-Eur p.a.,) V provincii Castilla-Leon braly ženy dokonce o 40% méně. V Madridu byl průměr 23.183,- Eur, zatímco v Extramaduře jen 16.401,- Eur (rozdíl 41% z pohledu chudšího). Výrazně nejvíce pobírají vysokoškolsky vzdělaní zaměstnanci, ti s ceněným doktorským stupněm VŠ vzdělání o více jak 60%, „běžní“ VŠ pak o 25% více než průměr. V ČR pobírá v průměru vysokoškolák o 69% více než kolega s maturitou (VŠ v průměru stěží uvěřitelných 33 tisíc Kč dle ČSÚ, mzdu nad 30 tisíc pobírá 37% VŠ vzdělaných, ve věkovém rozmezí 35-39 let je dokonce průměr 40.608 Kč). Španělské doktorky vzdělané stejně jako jejich kolegyně ovšem pobíraly o 35% méně, u ZŠ vzdělaných žen je rozdíl 45% v jejich nespěchu. Zatímco muži dostávají k základnímu platu v průměru ještě 35% dalších plateb, prémie, příplatků apod., ženy obdrží pouze 28%. Největší mzdy jsou ve finančnictví, v průměru 37.312,- Eur vs. zaměstnanec v ubytovacích službách s 13.174,- Eur. Ideálním zaměstnancem je tedy VŠ vzdělaný muž z Madridu s titulem doktor, pracující u silné finanční instituce či energetické společnosti, zatímco španělským outsiderem je žena pokojská se základním vzděláním v hotelovém zařízení někde ve vyprahlé Extramaduře, která navíc může čekat i jen polovinu platu svého kolegy. Podobně je na tom žena v ČR, která pracuje v nejméně ohodnoceném odvětví (ubytování s stravováním, v průměru

7.887,-Kč, byť jistě fakticky na tom jsou hůře šičky a jiné zaměstnankyně textilního průmyslu bez vedlejších nezdaněných příjmů s průměrem 8.166,-Kč), která žije na Vysočině a má pouze základní vzdělání.

V České republice byla v roce 2003 průměrná mzda 19.023 Kč (dle ČSÚ po zpětném přepočítání, byť se zdá poměrně vysoké ve srovnání s mediálními údaji). Ženy dosahovaly v průměru 77% výdělku mužů, což je o 7% více než v r.1988. Nicméně v nejvyšší příjmové kategorii (5% nejvyšších mezd) dosahují ženy i zde pouze 67% mzdy mužů, pořád je to ale o dost lépe než regionální extrémů Španělské dosahující 40%. Nejvíce je ohodnoceno finančnictví (v průměru cca.33 tis.Kč měsíčně), stejně jako v Madridu nejlépe se platí v Praze (v průměru 26.tisíc Kč). Nejbohatší kraj ČR tak pobírá v průměru 136% národního průměru, zatímco nejbohatší Madrid pouze 111%! Vysvětlení je zřejmě následující: zatímco Praha fakticky nemá konkurenta v úrovni služeb, mezd, činností s vysokou přidanou hodnotou a akumulací kapitálu, Madridu zdatně šlapou na paty města jako Barcelona, Zaragoza nebo Baleárské ostrovy, které tupí rozdíl mezi nejbohatším hlavním městem a ostatními. Nejchudším krajem v ČR je Kraj Vysočina s cca. 16 tisícovým průměrem, tedy 13% pod úrovní průměru, oproti tomu nejchudší Extremadura má 18% pod průměrem. Nejbohatší Praha tak pobírá o 58% více než nejchudší, rozdíl extrémů ve Španělsku je pak pouze 41%. Z výše uvedeného lze odvodit výraznou nerovnováhu distribuce příjmů v ČR díky postavení Prahy, která má opravdu zcela výjimečné postavení. Oproti tomu ve Španělsku je bohatých regionů hned několik a navíc poměrně velkých, které tak snižují dojem známý z našich končin o tom, že hlavní město je stát ve státě.

V roce 2000 pobíral průměrný španělský nezaměstnaný podporu v nezaměstnanosti 7.190 Eur ročně. Oproti tomu, jak uvádí senátor kandidující za ČSSD a odborář Milan Štěch, průměrná podpora v nezaměstnanosti je u nás nejnižší v Evropě a dle ministra Škromacha byla ke konci roku 2003 mírně nad 3.000 Kč měsíčně. Bohužel se mi nepodařilo tento ministrův výrok zveřejněný na jeho stránkách ověřit, při minimální mzdě 6200 Kč (2003) by to totiž fakticky znamenalo, že drtivá většina nezaměstnaných měla ve svém posledním pracovním poměru minimální mzdu. Ve Španělsku rostla tato dávka o 10% v r.1999 a o 8% v r.2000. Španělský

nezaměstnaný tak pobírá cca. třetinu průměrné mzdy, zatímco u nás je to dle údajů pana Škromacha 15% průměrné mzdy. Toto číslo je ovšem jistě doplněno sociálními dávkami. Průměrný starobní důchod ve Španělsku byl v roce 2000 na úrovni cca. 6200 Eur ročně, tedy cca. 31% průměrného platu a méně než podpora v nezaměstnanosti, u nás je byl v červnu 2004 na úrovni 7.204 Kč, tedy na úrovni 37% průměrné mzdy. Počet důchodců ve Španělsku stoupl z 2,6 milionu v roce 1991 na 4,4 milionu v roce 2000, tedy o 69%. Na sociálních dávkách vybrala španělská vláda v roce 1991 v přepočtu 49 miliard Eur, v roce 2000 pak 89 miliard Eur, tedy nárůst o 81%, přičemž důchody ze za tuto dobu navíc zvedly o 77% ve stálých cenách. Je tedy vidět, jak enormní tlak musí mít na španělský rozpočet důchodový systém.

5. Závěr

Mým cílem nebylo do detailu zkoumat rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, které mají na první pohled jen málo společného (na druhý pohled už více). Detailnější statistická data si může dle mého názoru vyhledat každý. Cílem bylo zjistit základní rozdíly a poukázat na ty, které se mohou zdát zajímavé.

Prvním rozdílem a velkou ostudou Španělska je výrazný rozdíl mezi platy a pracovním uplatněním mužů a žen, které je vidět na mnoha údajích. Tzv. gender gap je v této zemi mnohem větší než u nás, a to i naše země patří spíše k těm horším.

Druhým rozdílem je, že vysokoškolské vzdělání již ve Španělsku alespoň ve své základní formě nezaručuje zaměstnanost, narozdíl od naší země, tím spíše u žen. Některé druhy terciálního vzdělání ovšem mohou mít formu vyšší odborné školy, oficiální španělské statistiky uvádí pouze obecně terciální vzdělání.

Rozdíly v absolutních číslech, jako je průměrná mzda atd. nejsou tak zajímavé, jak se může zdát. Naše země se již může vyrovnat západním kolegům v regionálních

rozdílech a rozdílech co se týče nerovnoměrného rozdělení mezd dle vzdělání a oborů. Dokonce jsme v mnoha ohledech předběhli i Španělsko , byť je otázka zdali je to špatně či nikoliv.

Prameny:

www.ine.es

www.czso.cz

www.mpsv.cz

<http://europa.eu.int/eures/>

europa.eu.int/comm/eurostat/

www.nber.org

www.lbouza.net

eswin.sjis.net

www.elmundo.es

www.zdenek-skromach.cz

www.oecd.org

a prameny zmíněné v textu.